

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์
ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

Considerations on the Enforcement of foreign court judgments in civil and
commercial cases in the People's Republic of China

ดร.รัชนีกร ลาภวนิชชา พรหมศักดิ์ *

Dr.Ratchaneekorn Larpvanichar Promsak

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในคดีแพ่งและพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาที่มีลักษณะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากคู่กรณีอาจนำข้อพิพาทมาฟ้องศาลภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลโดยฝ่ายผู้ชนะคดีจำเป็นต้องนำคำพิพากษามาบังคับในอีกรัฐหนึ่งอันเป็นที่ตั้งของทรัพย์สินที่อาจบังคับคดีได้

โดยปัจจุบันศาลจีนจะยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศโดยยึดหลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของจีน ค.ศ. 2015 และได้มีการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศตั้งแต่ในปี ค.ศ. 2016 โดยยอมรับบังคับตามคำพิพากษาในคดีพาณิชย์ของศาลสิงคโปร์

สำหรับประเทศไทยมีแนวโน้มที่ศาลจีนจะไม่บังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยให้ เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่าศาลไทยเคยยอมรับหรือบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนมาก่อน และไม่เคยปรากฏว่าศาลจีนเป็นฝ่ายเริ่มต้นในการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของประเทศอื่นให้ก่อนเช่นกัน ดังนั้นคู่สัญญาข้อพิพาทเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนจึงยังคงไม่อาจคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่าผลสุดท้ายคำพิพากษาของศาลประเทศไทยจะมีโอกาสได้รับการรับรองหรือออกคำสั่งบังคับในจีนหรือไม่

คำสำคัญ: การบังคับตามคำพิพากษาต่างประเทศ, คดีแพ่งและพาณิชย์, สาธารณรัฐประชาชนจีน

---

* นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ABSTRACT

This article aims to study the enforcement of foreign court judgments in civil and commercial cases in the People's Republic of China, especially disputes inevitably arising from contractual disputes relating with international trade disputes. The parties may bring a dispute to a court under international private law, the winner of the case is obliged to bring an international judgment to enforce in other state where the property subject to execution is located.

At present, Chinese courts may accept and enforce judgments from foreign courts based on the principle of “reciprocity” in accordance with the Civil Procedure Law of China 2015 and Chinese courts accepted and enforced judgments of foreign courts Since 2016 by enforced judgments of the Singapore court's commercial case.

For Thailand, there is a tendency that the Chinese court will not enforce the judgment of the Thai court. Because it has never appeared that Thai courts have ever accepted or enforced the judgments of Chinese courts. Likewise, Chinese courts have never been the first to accept and enforce judgments of other countries as well. Therefore, the parties to the trade dispute between Thailand and China remain unpredictable whether the final outcome of the Thai court's verdict will have the opportunity to be accepted or enforced in China.

Keywords: Enforcement of foreign judgments, civil and commercial cases, People's Republic of China

1. บทนำ

ในโลก “ไร้พรมแดน” ทางการค้า ที่รัฐทำความตกลงเปิดเสรีในด้านต่างๆ จำนวนมากย่อมส่งผลให้ข้อพิพาทที่มีลักษณะระหว่างประเทศ (International disputes) มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากข้อพิพาทเหล่านั้นไม่ถูกระงับด้วยวิธีการอื่น เช่น การประนีประนอมยอมความหรือการอนุญาโตตุลาการ คู่กรณีมักจะนำข้อพิพาทมาฟ้องศาล จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่าเราจะพบข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาที่มีลักษณะระหว่างประเทศ อันตกอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน ซึ่งผู้ชนะคดีในศาลของรัฐหนึ่งจำเป็นต้องนำคำพิพากษามาบังคับในอีกรัฐหนึ่ง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของทรัพย์สินที่อาจบังคับคดีได้ เป็นที่น่าสนใจว่าประเทศที่มีมูลค่าทางการค้าระหว่างประเทศมหาศาลอย่างสาธารณรัฐประชาชนจีน (People’s Republic of China) (ต่อไปจะเรียกว่า “ประเทศจีน”) จัดการกับปัญหาการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (Recognition and enforcement of foreign judgments) ในทางการค้าอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ประเทศจีนเป็นประเทศแรกที่ได้รับผลกระทบและส่งผลกระทบต่อเนื่องมาถึงการค้าระหว่างประเทศที่หยุดชะงัก ปริมาณคดีเกี่ยวเนื่องย่อมเพิ่มมากขึ้น ในระหว่างนี้ การฟ้องคดี การบังคับชำระหนี้ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาว่ารัฐบาลจีนจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างไรเพื่อดึงดูดนักลงทุนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการ และทำให้การค้าระหว่างประเทศมีเสถียรภาพ นอกจากนี้ โดยที่ประเทศจีนเข้าเป็นสมาชิก Hague Conference on Private International Law (HCCH) ก่อนประเทศไทย จึงน่าสนใจว่าประเทศจีนได้ใช้ประโยชน์จากอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับใดภายใต้ HCCH หรือไม่ อนึ่ง การยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศที่จะกล่าวถึงทั้งหมดในบทความนี้ เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น

ข้อตกลงเลือกศาลนำไปสู่การฟ้องศาลต่างประเทศ สังเกตได้ว่าร้านค้าที่ขายสินค้าออนไลน์ (Official Store) ประเภท Luxury goods เช่น Chanel Gucci Louis Vuitton รวมถึงบรรดาแพลตฟอร์ม E-commerce ยักษ์ใหญ่ อาทิ Line Man Amazon Tao Bao Alibaba Wei Dian Shopee Lazada มักจะระบุข้อตกลงเลือกกฎหมาย (Choice of law clause/Governing law) และข้อตกลงเลือกศาล (Choice of forum clause) เอาไว้ใน Terms of Service and Privacy หรือแม้แต่ในแอปพลิเคชันเกมออนไลน์ แอปพลิเคชันเพลง แอปพลิเคชัน Apple Store ก็เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนอีกกรณีหนึ่งที่ได้กำหนดไว้ใน Terms and Conditions ให้ผู้รับบริการกดยอมรับก่อนเริ่มใช้แอปพลิเคชันว่า ผู้รับบริการสมัครใจนำข้อพิพาทที่เกิดจากการใช้บริการขึ้นสู่การพิจารณาของศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เมื่อผู้รับบริการกดยอมรับยอมถือเป็นการตกลงเข้าทำสัญญาหรือเข้าใช้บริการนั้นพร้อมข้อตกลงระงับข้อพิพาทที่พ่วงมากับ Terms and Conditions ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าผู้รับบริการจำนวนมากที่จะอ่านเงื่อนไขทั้งหมดรวมถึงข้อตกลงเลือกกฎหมายและข้อตกลงเลือกศาล หรือเลือกวิธีการระงับข้อพิพาท

ปัญหาที่น่าสนใจเสมอมาสำหรับนักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล คือ หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนในสัญญาว่าให้ศาลของประเทศตนเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคดีนั้น เช่น ศาลของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยคู่สัญญาอีกฝ่ายไม่ได้แย้งและยอมรับที่จะผูกพันตามสัญญาดังกล่าว เมื่อเกิด

ข้อพิพาท หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ฟ้องศาลของประเทศจีนตามที่กำหนดไว้ แต่กลับนำคดีมาฟ้องศาลอื่น เช่น ศาลไทย ศาลไทยจะยอมรับข้อตกลงเลือกศาลดังกล่าวหรือไม่¹ หากศาลไม่ยอมรับข้อตกลงเลือกศาลจีนทั้งที่เป็นสัญญาที่สมบูรณ์ และยืนยันจะพิจารณาคดีนั้นต่อไปจนจบ² ภายหลังเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วและฝ่ายชนะคดีมีความจำเป็นต้องนำคำพิพากษานั้นไปบังคับที่ประเทศจีน เป็นไปได้ว่าศาลจีนจะปฏิเสธไม่บังคับตามคำพิพากษาให้โดยถือว่าศาลไทยพิจารณาคดีนั้นโดยไม่มีอำนาจ เพราะมิใช่ศาลที่มีอำนาจเหนือคดีตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาตั้งแต่ต้น ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีแพ่งที่มีลักษณะระหว่างประเทศซึ่งนานาประเทศให้การยอมรับ³ กล่าวคือ ข้อตกลงเลือกศาลที่ไม่ได้กำหนดให้เป็น Non-exclusive jurisdiction จะก่อให้เกิดอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการพิจารณาคดี (Exclusive competence) ของศาลที่ถูกเลือก ในทางกลับกัน ศาลจีนจะยอมรับบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศที่เป็นผลมาจากข้อตกลงเลือกศาลให้หรือไม่ เป็นสิ่งที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

เงื่อนไขในการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ เมื่อสำรวจกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เกี่ยวข้องพบว่า หากพิจารณาในแง่ของการมีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับ จีนเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าในเรื่องนี้มากกว่าไทย เพราะการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศในจีนได้รับการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 281⁴ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลัง ในขณะที่ประเทศไทยมิได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในกฎหมาย ดังนั้น โดย

¹ โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3537/2546 (ธนาคาร ยูไนเต็ด โอเวอร์ซีส์ จำกัด) ศาลไทยเห็นว่าข้อตกลงเลือกศาลในกรณีนี้เป็น non-exclusive jurisdiction choice of forum clause เมื่อโจทก์เป็นฝ่ายนำคดีมาฟ้องศาลไทยทั้งที่โจทก์มีสำนักงานใหญ่อยู่ในสิงคโปร์ และจำเลยก็ได้ปฏิเสธอำนาจศาลไทยโดยยกเรื่องข้อตกลงเลือกศาลขึ้นอ้าง ศาลไทยจึงพิจารณาและพิพากษาคดีในที่สุด

² โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 951/2539 และ 5809/2539 (บริษัทชิน่า โปรปเปอร์ตี้ แอนด์ แคลชวลตี้ อินชัวร์นส์ จำกัด) บริษัทผู้รับขนสินค้ายกข้อตกลงเลือกศาลต่างประเทศ เพื่อให้ศาลไทยยกฟ้องและให้ไปดำเนินคดีในศาลที่เลือกไว้ตามสัญญา แต่ศาลไทยยังคงพิจารณาคดีต่อไปและมีคำพิพากษา อย่างไรก็ดี ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงต่อไปว่าได้มีการนำคำพิพากษาดังกล่าวไปขอบังคับในต่างประเทศหรือไม่

³ ตัวอย่างเช่น New York's Civil Practice Law and Rules : Recognition of Foreign Country Money Judgments ใน Article 53 (Section 5304) กำหนดเงื่อนไขหนึ่งในหลายประการว่าเหตุที่ศาลนิวยอร์กจะปฏิเสธไม่บังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศให้คือกรณีที่คำพิพากษาดังกล่าวเกิดจากการละเมิดข้อตกลงเลือกศาล เป็นผลให้ศาลที่รับคดีนั้นไว้พิจารณาไม่มีอำนาจเหนือคดีนั้นแต่แรก

⁴ “ If a legally effective judgment or ruling made by a foreign court requires recognition and execution by a People's Court of the People's Republic of China, the party concerned may directly apply for recognition and execution to the competent Intermediate People's Court of the People's Republic of China. Alternatively, the foreign court may, pursuant to the provisions of an international treaty concluded between or acceded to by the foreign state and the People's Republic of China, or in accordance with the principle of reciprocity, request the People's Court to recognize and execute the judgment or ruling”.

หลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลแล้ว หากเอกชนต่างด้าวยื่นคำร้องต่อศาลในประเทศจีนเพื่อให้รับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ศาลจีนจะยอมรับ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักการต่างตอบแทนดังที่ได้กำหนดไว้ชัดเจนในมาตรา 281 ด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเพราะได้ทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเอาไว้กับจีน หรือเพราะเหตุอื่น เช่น ศาลของประเทศดังกล่าวเคยยอมรับบังคับตามคำพิพากษาของประเทศจีนมาก่อน นอกจากนี้ยังมีช่องทางการขอบังคับตามคำพิพากษาผ่านช่องทางทางการทูต (Diplomatic channel) ซึ่งเป็นหนทางที่หลายๆ ประเทศดูจะเข้าใจตรงกันว่ามีความล่าช้า และไม่อาจหวังผลได้ว่าจะได้รับการตอบรับหรือไม่ เนื่องจากไม่อาจกำหนดระยะเวลาให้กระทรวงการต่างประเทศของประเทศอื่นประสานงานได้ เช่น กรณีของประเทศไทย เพียงเรื่องการส่งเอกสารหรือส่งหมายของศาลไทยไปต่างประเทศก็มีอุปสรรคและความไม่สะดวกเกิดขึ้นบ่อยครั้งเมื่อต้องร้องขอผ่านช่องทางทางการทูต บางครั้งอาจเกิดการที่ฝ่ายที่ต้องการส่งหมายไม่ทราบที่อยู่ชัดเจนของอีกฝ่ายในต่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มว่าศาลจีนจะปฏิเสธไม่รับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศให้ในกรณีที่ไม่มี ความตกลงระหว่างประเทศระหว่างจีนและประเทศต้นทางของคำพิพากษา (เว้นแต่กรณีคำพิพากษาให้หย่าที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สิน ซึ่งมาตรา 544 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจีนกำหนดรองรับไว้)

ยึดหลักการต่างตอบแทน (Reciprocity) เป็นสำคัญ เมื่อกล่าวถึง “หลักการต่างตอบแทน” ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของจีน ข้อสงสัยประการต่อมา คือ อย่งไรจึงจะเรียกว่า เกิดการ “ต่างตอบแทน” (Reciprocity) ขึ้นแล้วในสายตาของศาลจีน เพราะเป็นสิ่งที่ศาลจีนนำมาใช้ในการพิจารณาว่าจะยอมรับหรือบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศให้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ไม่มี การทำความตกลงระหว่างประเทศ ศาลจีนมีแนวโน้มปฏิเสธไม่บังคับให้โดยอ้างเรื่องไม่มีการต่างตอบแทนเสมอ ดังจะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้กลับเป็นเรื่องที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และส่วนตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ. 2015 เองก็ไม่ได้เขียนเอาไว้ชัดเจน การศึกษาค้นคว้าเรื่องการต่างตอบแทนตามแนวทางของศาลจีนจึงต้องอาศัยคำพิพากษาเป็นสำคัญ ซึ่งคดี German Zublin International Co. Ltd. vs Wuxi Walker General Engineering Rubber Co. Ltd.⁵ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการรับรองคำพิพากษาศาลต่างประเทศที่จีนมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยศาลเยอรมันได้รับรองคำพิพากษาของศาลจีน (Supreme Court of China) เป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 2006 แม้ว่าจะก่อนหน้านี้ศาลสูงของจีนจะเคยปฏิเสธไม่ยอมรับบังคับตามคำพิพากษาของศาลเยอรมันมาแล้ว และอีกสี่ปีต่อมาเกิดกรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสัญชาติเยอรมันได้ยื่นคำร้องต่อศาลจีนเพื่อขอให้บังคับตามคำพิพากษาศาลเยอรมัน โดยมีการอ้างหลักการต่างตอบแทนว่าศาลเยอรมันได้เคยรับรองคำพิพากษาของศาลจีนในคดี German Zublin International Co. Ltd. ในปี ค.ศ. 2006 มาก่อน จึงถือได้ว่าระหว่างประเทศจีนและประเทศเยอรมนีได้เกิดกรณี “ต่างตอบแทน” ขึ้นแล้ว

⁵ Court of Appeal of Berlin, 18 May 2006, German Zublin International Co. Ltd vs Wuxi Walker General Engineering Rubber Co. Ltd, document no. 20 S ch 13/04, available on <https://openjur.de/u/273207.html> (last accessed on 10 Oct. 2021)

ปรากฏว่าศาลสูงของจีนกลับพิจารณาคำร้องโดยมิได้ยืนยันหรือยอมรับว่าการที่ศาลเยอรมันได้บังคับตามคำพิพากษาศาลจีนให้ก่อนหน้านี้นี้จะนำไปสู่การต่างตอบแทนระหว่างสองรัฐ ท้ายที่สุดศาลสูงของจีนได้ปฏิเสธที่จะบังคับตามคำพิพากษาศาลเยอรมันให้บนพื้นฐานที่ว่าคำพิพากษาศาลเยอรมันเกิดขึ้นจากการพิจารณาโดยขาดนัดของจำเลย และไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ใน Hague Convention on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters ที่จีนและเยอรมนีต่างเป็นภาคี

ในเรื่องนี้ นักวิชาการด้านกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของจีนบางท่าน⁶ เห็นว่า ศาลสูงของจีนไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มีการต่างตอบแทนระหว่างประเทศเยอรมนีและประเทศจีน เพียงแต่ต้องการวางเงื่อนไขเพิ่ม เพื่อที่จะรับรองคำพิพากษาให้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าทางปฏิบัติในการกำหนดเงื่อนไขในการยอมรับหรือบังคับตามคำพิพากษาของแต่ละรัฐมักจะเกิดขึ้นจากแนวคำพิพากษาของศาลสูง เช่น แนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย ศาลสูงของฝรั่งเศส (La cour de cassation) คนทั่วไปอาจสงสัยว่าเหตุใดจึงไม่มีเกณฑ์ที่ชัดเจนแต่ต้นในเรื่องนี้พอจะอธิบายได้ว่าตามปกติแล้วสิ่งที่รัฐทำได้มากที่สุดในเรื่องนี้ คือ กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของตนว่าการรับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาต่างประเทศนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นไปตามหลักต่างตอบแทน หรือมีการทำความตกลงระหว่างประเทศ เช่น มาตรา 282 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของจีน มาตรา 118 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของญี่ปุ่น และเหลือพื้นที่นอกจากนี้ไว้ให้กับศาลภายในของตนในการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ผ่านคำพิพากษา โดยคำพิพากษาเหล่านั้นจะมีวิวัฒนาการไปตามแต่ละยุคสมัย ในบางทศวรรษศาลอาจเห็นว่าควรกำหนดเงื่อนไขเพียง 4 ข้อ ต่อมาในอีกทศวรรษกลับเพิ่มเงื่อนไขมากขึ้นเพื่อถ่วงดุลให้เข้มข้นยิ่งขึ้น⁷ และเงื่อนไขที่นานาประเทศมักจะนำมาใช้กล่าวอ้างเพื่อปฏิเสธไม่รับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาให้ คือ คำพิพากษาต่างประเทศนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยของรัฐตน ส่วนกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขของการรับรองและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศที่ชัดเจนไว้ คงมีแต่เพียงกรณีของสหภาพยุโรปอันเป็นความร่วมมือที่เข้มแข็งในระดับ Supranational หรือ

⁶ Guangjian Tu, *Private International Law in China*, Springer: Singapore, 2016 (eBook), pp. 171-173.

⁷ โปรดศึกษาเพิ่มเติมจากคำพิพากษาของศาลฝรั่งเศสที่มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (ที่มีใช้รัฐสมาชิกสหภาพยุโรป) อยู่เป็นระยะ ๆ ตามบริบทและสภาพสังคมในขณะนั้น ได้แก่ คำพิพากษา Cass. 1er civ., 7 janvier 1964, *Munzer*, RCDIP. 1964. 344, note Batiffol ; JDI. 1964. 302, note B. Goldman ; JCP.1964.II.13590, note Ancel ; Rép. Comm.1964.425, obs. G. Droz, GA n° 41 ; Cass. 1er civ., 4 octobre 1967, *Bachir*, GA n° 45 ; Cass. 1er civ., 6 février 1985, *Simitich*, JDI. 1985.460, obs. A. Huet ; RCDIP.1985.369 ; D. 1985. IR.498, obs. Huet ; GA n° 70 ; Cass. 1er civ., 20 février 2007, *Cornelissen*, n° 05-14.082 ; D. 2007.1115, note L. d'Avout et S. Bollée ; RCDIP.2007.420, note B. Ancel et H. Muir Watt. ส่วนเงื่อนไขของการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ระหว่างฝรั่งเศสและรัฐสมาชิกสหภาพยุโรปเป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)

ระดับเหนือรัฐ ซึ่งไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับกรณีของจีนได้ การปฏิบัติเช่นนี้ของศาลจีนคงสร้างความผิดหวังให้กับประเทศเยอรมนีไม่น้อย เพราะศาลเยอรมันได้กล่าวไว้ในคำพิพากษาของตนชัดเจนว่าหลักการต่างตอบแทนที่กำหนดไว้ในกฎหมายเยอรมันนั้นมิได้เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศแต่อย่างใด ซึ่งศาลเยอรมันยินดีที่จะเป็นฝ่ายเริ่มต้นยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนให้ก่อนในครั้งนี้ โดยหวังว่าศาลจีนจะปฏิบัติต่อคำพิพากษาของศาลเยอรมันในแนวทางเดียวกันนี้⁸

นอกจากกรณีของศาลเยอรมันแล้ว ยังมีกรณีที่ศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้รับรองคำพิพากษาของศาลจีนในเรื่องของค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิด⁹ โดยมีได้คำวินิจฉัยว่าจะมีหลักการต่างตอบแทนระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนอยู่หรือไม่ ซึ่งศาลตรวจสอบขั้นตอนว่าได้มีการปฏิบัติตาม The Hague Convention on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters หรือไม่ คำพิพากษาของศาลจีนเป็นคำพิพากษาถึงที่สุดสามารถบังคับได้ในจีนแล้วหรือไม่ ท้ายที่สุดก็บังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวให้ นอกจากนี้ยังมีกรณีการบังคับตามคำพิพากษาเกี่ยวกับหนี้เงินภายใต้กฎหมาย The Uniform Foreign Money Judgments Recognition Act (UFMJRA) ของศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย¹⁰ เป็นที่น่าสังเกตว่าในระยะต่อมาคำพิพากษาของศาลจีนได้รับการยอมรับและบังคับในต่างประเทศอยู่พอสมควร ทั้งหมดเป็นคำพิพากษาเกี่ยวกับหนี้เงิน โดยประเทศเหล่านี้เป็นประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ อาทิ สิงคโปร์¹¹ ออสเตรเลีย¹² นิวซีแลนด์¹³ อิสราเอล¹⁴ ซึ่งประเทศเหล่านี้มิได้มีความตกลง

⁸ โปรดดูเพิ่มเติม Wenliang Zhang, “Sino-Foreign Recognition and Enforcement of Judgments: A Promising “Follow-Suit” Model?”, *Chinese Journal of International Law*, 16(3), September 2017, pp. 515–545, spec. p. 523-524.

⁹ Hubei Gezhouba Sanlian Industrial Co. Ltd. vs Robinson Helicopter Co., Inc., 2009 WL 2190187 (C.D.Cal. 22 July 2009) (No. 2:06-CV-01798-FMCSSX); Hubei Gezhouba Sanlian Indus., Co., Ltd. vs Robinson Helicopter Co., Inc., 425 Fed. Appx. 580 (9th Cir. (Cal.) 29 March 2011).

¹⁰ โปรดดูเพิ่มเติม Jon Yormick, “Enforcing Chinese Judgments in U.S. Courts Now a Reality”, available on <https://yormicklaw.com/enforcing-chinese-judgments-u-s-courts-now-reality/> (last accessed on 10 Oct. 2021)

¹¹ Giant Light Metal Technology (Kunshan) Co Ltd v. Aksa Far East Pte Ltd, [2014] SGHC 16. See also Tan Ruo Yu, “Enforcement of Foreign Judgments: Giant Light Metal Technology (Kunshan) Co Ltd v Aksa Far East Pte Ltd [2014] 2 SLR 545” Singapore Law Blog (25 May 2014).

¹² Jeanne Huang, “Recognition and Enforcement of Chinese Monetary Judgments in Australia based on Chinese Citizenship” available on <http://conflictoflaws.net/2019/recognition-and-enforcement-of-chinese-monetary-judgments-in-australia-based-on-chinese-citizenship/> (last accessed on 18 Nov. 2021)

¹³ Court of Appeal of New Zealand, CA334/2015, Yang Chen v. Jinzhu Lin, [2016] NZCA 113.

¹⁴ Tel Aviv-Jaffa District Court, 6 Oct. 2015, Jiangsu Overseas Group Co Ltd vs. Reitman, The Tel Aviv-Jaffa District Court, Civil File 48946-11-12; Jiangsu Overseas Group Co. Ltd. vs Reitmann, the Israel Supreme Court, Civil appeal, 7884/15.

ระหว่างประเทศไม่ว่าทวิภาคีหรือพหุภาคีกับจีนแต่อย่างใด แต่ยอมเป็นฝ่ายเริ่มต้นเปิดกว้างบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนให้ก่อน เช่น ศาลชั้นต้นของอิสราเอลตรวจสอบเรื่องอำนาจของศาลจีนในการรับคดีที่มีลักษณะระหว่างประเทศนี้ไว้พิจารณา คำพิพากษาของศาลจีนเป็นคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ซึ่งเป็นเงื่อนไขทั่วไปที่ศาลของประเทศอื่นๆ นำมาใช้ในการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเช่นกัน และเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง ศาลสูงของอิสราเอลก็ยืนยันการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลจีนตามที่ได้กล่าวมานี้

แนวโน้มของศาลจีนที่มีต่อการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ในปี ค.ศ. 2016 เป็นครั้งแรกที่ศาลจีน (หนานจิง) ยอมรับบังคับตามคำพิพากษาในคดีพาณิชย์ของศาลสิงคโปร์ โดยเรียกคำพิพากษานี้ว่า Nanjing Decision¹⁵ และต่อมาในปี ค.ศ. 2017 ศาลจีนได้ยอมรับบังคับตามคำพิพากษาของศาลสูงลอสแอนเจลิสในคดี Liu Li vs Tao Li and Tong Wu¹⁶ หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ Wuhan Decision ซึ่งเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับการโอนหุ้นในบริษัทจดทะเบียนตามกฎหมายมลรัฐแคลิฟอร์เนียระหว่างโจทก์และจำเลยซึ่งมีสัญชาติจีน และศาลสูงลอสแอนเจลิสมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำเลยชำระเงินแก่โจทก์เป็นจำนวน 147,492 ดอลลาร์สหรัฐ ฝ่ายโจทก์จึงนำคำพิพากษาดังกล่าวมาขอบังคับในประเทศจีนซึ่งเป็นถิ่นที่จำเลยมีทรัพย์สินอยู่ โดยได้อ้างกรณี Hubei Gezhouba Sanlian Industrial Co., Ltd ที่ศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ยอมรับบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนให้ก่อนหน้า และอ้างถึงหลักการต่างตอบแทนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของจีน ศาลอุ้งอันที่รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีที่ศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียบังคับตามคำพิพากษาศาลจีนให้ในคดีดังกล่าวย่อมถือว่ามี การต่างตอบแทนโดยพฤตินัย (De facto) ได้ ศาลอุ้งอันจึงยอมรับและบังคับตามคำพิพากษานี้ให้

ความกระตือรือร้นของศาลจีนเพิ่มขึ้นทีละน้อย โดยในปี ค.ศ. 2018 ศาลเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Decision¹⁷) มีโอกาสบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศอีกครั้งในคดีเกี่ยวกับหนี้เงิน โดยศาลรัฐบาลกลางแห่งอิลลินอยส์ (United States District Court for Northern District of Illinois) มีคำพิพากษาในคดีระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้สัญชาติอเมริกัน โดยฝ่ายลูกหนี้ซึ่งแพ้คดี ต้องชำระหนี้จำนวน 23 ล้านหยวน ต่อมาเจ้าหนี้ได้นำคำพิพากษาดังกล่าวมาขอให้ศาลเซี่ยงไฮ้บังคับให้ เนื่องจากลูกหนี้มีทรัพย์สินอยู่ในเซี่ยงไฮ้ และในครั้งศาลเซี่ยงไฮ้ได้กล่าวถึงหลักการต่างตอบแทนว่า ที่ผ่านมาศาลอเมริกัน (เป็นการเรียกในภาพรวมไม่แยกระหว่างศาลแห่งมลรัฐและศาลรัฐบาลกลาง) ได้ยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนให้หลายครั้งจนอาจกล่าวได้ว่าเกิดการต่างตอบแทนขึ้นแล้ว นอกจากนี้ศาลเซี่ยงไฮ้คงตรวจสอบเพียงอำนาจในการรับคดีของศาลอเมริกัน (Personal jurisdiction) และตรวจสอบว่าคำพิพากษาดังกล่าวไม่มีเนื้อหาขัดต่อความสงบเรียบร้อยของจีนเพียงเท่านั้น

¹⁵ Kolmar Group AG v. Sutex Group [2016] Su No. 1 Xiewai No. 3.

¹⁶ Wuhan Intermediate People's Court, 30 June 2017, Liu Li vs Tao Li and Tong Wu.

¹⁷ Qing Di and Karen King, "Trending Toward Reciprocity: Enforcement of US Judgments in China" available on <https://www.chinabusinessreview.com/trending-toward-reciprocity-enforcement-of-us-judgments-in-china-2/> (last accessed on 18 Nov. 2021)

ศาลจีนเริ่มเปิดรับและยอมรับบังคับตามคำพิพากษาต่างประเทศมากขึ้น ในปี ค.ศ. 2019 ศาลชิงเต่า (Qingdao Intermediate People's Court of Shandong) ได้รับรองและบังคับตามคำพิพากษาของศาลเกาหลีใต้¹⁸ โดยว่าระหว่างประเทศจีนและประเทศเกาหลีใต้ได้เกิดกรณีการต่างตอบแทนขึ้นแล้ว เนื่องจากศาลเกาหลีใต้เคยบังคับตามคำพิพากษาจีนในคดีแพ่งให้ในปี ค.ศ. 1999¹⁹

ล่าสุดในปี ค.ศ. 2020 ศาลเซี่ยงไฮ้ (Shanghai no.1 Intermediate People's Court) ได้ยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลเกาหลีใต้ (Seoul Southern District Court) เป็นครั้งแรก²⁰ จากเดิมที่ศาลจีนปฏิเสธไม่รับรองและบังคับตามคำพิพากษาศาลเกาหลีใต้ในคดีแพ่งและพาณิชย์มาโดยตลอด สำหรับคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเกาหลีใต้ล่าสุดนี้เป็นคดีแพรนไซส์โรงเรียนสอนเด็กเล็กของเกาหลีที่ขายแพรนไซส์ให้กับผู้ประกอบการในเซี่ยงไฮ้ เนื้อหาของคำพิพากษาเป็นการบังคับให้ฝ่ายแพ้คดีชำระหนี้เงินจำนวน 840,000 ดอลลาร์สหรัฐ พร้อมดอกเบี้ย และห้ามใช้เครื่องหมายการค้าของ franchisor ในการประกอบการ และกำหนดให้ franchisee ถอดโลโก้โปรแกรมการสอน Misulo Program ออกจากหน้าเว็บไซต์ของสถานประกอบการ แผ่นพับและโฆษณาทุกประเภท ต่อมาทาง franchisor ที่เป็นฝ่ายชนะคดีได้นำคำพิพากษามาขอให้ศาลเซี่ยงไฮ้ ออกคำบังคับให้ศาลเซี่ยงไฮ้รับคำร้องนี้ไว้ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2019 และมีคำพิพากษาในเดือนเมษายน ค.ศ. 2020 บังคับตามคำพิพากษาศาลเกาหลีใต้ให้ทุกประเด็นที่ขอมา รวมทั้งคำขอที่ไม่เกี่ยวข้องกับหนี้เงิน คือ ให้ยุติการใช้เครื่องหมายการค้า โดยศาลเซี่ยงไฮ้ นำมาตรา 281 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ เห็นได้ว่าแม้ว่าทั้งสองประเทศจะมิได้มีความตกลงทวิภาคีหรือเป็นสมาชิกในอนุสัญญาระหว่างประเทศแบบพหุภาคีใดๆ ในเรื่องการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษา แต่ศาลเซี่ยงไฮ้อ้างถึงหลักการต่างตอบแทนที่ศาลเกาหลีใต้เคยบังคับตามคำพิพากษาจีนในคดีแพ่งให้ในปี ค.ศ. 1999 เช่นเดียวกันกับที่อ้างในคดีเมื่อปี ค.ศ. 2019

เมื่อกล่าวถึงเงื่อนไขในการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศ นอกจากเงื่อนไขที่อาศัยหลักต่างตอบแทนตามมาตรา 281 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ในมาตรา 282 ยังได้กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมอีกด้วย กล่าวคือ ศาลจีนมีหน้าที่ต้องตรวจสอบด้วยว่าคำพิพากษาศาลต่างประเทศดังกล่าว ขัดหรือแย้งกับหลักความสงบเรียบร้อยของประเทศจีนหรือไม่ ในเรื่องนี้ แม้กฎหมายจะไม่กำหนดให้เป็นหน้าที่ แต่ศาลของทุกประเทศมักจะยกเรื่องความสงบเรียบร้อยขึ้นอ้างเพื่อไม่รับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เหมือนเป็นงานเฝ้าระวังที่ศาลสามารถทำให้ประเทศของตนได้ หรือละเมิดอธิปไตย โดยต้องปฏิเสธไม่รับรองหรือไม่บังคับให้ หากพบว่าเนื้อหาของคำพิพากษานั้นขัดต่อความสงบ

¹⁸ South Korean Judgment (No. 2017 Gabdan 15740)

¹⁹ Weifang Intermediate People's Court of Shandong/山东省潍坊市中级人民法院 [1997] Wei Jing Chu Zi No. 219 (1997).

²⁰ Paul Jones, Yuxiao Zheng and Xin (Leo) Xu, "CHINA: Comments on the first Chinese Court decision recognizing and enforcing a foreign judgment on a franchise case on the grounds of reciprocity", available on <https://www.idipproject.com/news/china-comments-first-chinese-court-decision-recognizing-and-enforcing-foreign-judgment> (accessed on 16 Nov. 2021)

เรียบร้อยหรือการรับรองคำพิพากษานั้นจะเป็นการละเมิดอธิปไตยของจีน²¹ เป็นที่น่าสนใจว่าศาลจีนตรวจสอบหรือยอมรับเอกสารในลักษณะใด หากพิจารณาจากคำพิพากษายอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลเกาหลีใต้ที่เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2020 เห็นได้ว่าในกรณีดังกล่าวศาลเชียงใหม่ได้ตรวจสอบจากหนังสือรับรองที่ออกให้โดยศาลเกาหลีใต้ โดยถือว่าเป็นเอกสารทางการที่เพียงพอแล้ว

หากแนวปฏิบัติของศาลจีนเป็นไปตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น หมายความว่ากรณีที่ผู้เขียนได้ยกเป็นตัวอย่างในตอนต้น ศาลจีนจะบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยให้ก็ต่อเมื่อไทยและจีนมีความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องโดยตรง หรือไม่เช่นนั้นต้องเคยปรากฏว่าไทยได้เคยรับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาศาลจีนให้แล้ว เพราะที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่าจีนเป็นฝ่ายเริ่มต้นยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของประเทศอื่นให้ก่อน แม้ว่าจะได้มีการบัญญัติเรื่องการรับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาเอาไว้ให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ก็ยังไม่อาจมั่นใจได้ว่าศาลจีนจะบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยให้ เพราะการตีความคำว่า “ต่างตอบแทน” ค่อนข้างแคบ ไม่ยืดหยุ่นและยังไม่มีหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ชัดเจนมากนัก ดังนั้นคู่สัญญาจึงยังคงไม่อาจคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่า ผลสุดท้ายคำพิพากษาจากศาลประเทศตนจะมีโอกาสได้รับการรับรองหรือออกคำบังคับให้ในจีนหรือไม่ หากจะกล่าวได้ว่าท้ายที่สุดก็ยังคงเป็นปัญหาความไม่แน่นอนทางกฎหมาย (Legal uncertainty) อยู่เช่นเดิม ก็คงไม่เกินความจริงมากนัก แต่อย่างน้อยในช่วงสองปีที่ผ่านมา เราได้เห็นการเริ่มต้นของจีนในเรื่องการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วยหนี้เงินและที่มีใช้หนี้เงินในคดีพาณิชย์บ้างแล้ว ดังนั้น การที่นักลงทุนหรือผู้ประกอบการธุรกิจชาวไทยจะทำการค้าและลงทุนในจีนก็ยังคงต้องพึงพาวิธีการระงับข้อพิพาทรูปแบบอื่นควบคู่กันไป รวมถึงการทำประกันความเสี่ยงจากภัยต่างๆ เอาไว้ด้วย เพราะหากศาลจีนยังคงประสงค์ให้อีกฝ่ายต้องเริ่มต้นรับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาของตนให้ก่อนเพื่อเป็นการพิสูจน์ความจริงใจ ในสถานการณ์ปัจจุบัน ศาลจีนยอมไม่บังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยให้ เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่าศาลไทยยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนแต่อย่างใด

---

²¹ Article 282 of CPL “In the case of an application or request for recognition and enforcement of a legally effective judgment or written order of a foreign court, the People’s Court shall, after examining it in accordance with the international treaties concluded or acceded to by the People’s Republic of China or with the principle of reciprocity and arriving at the conclusion that it does not contradict the basic principles of the People’s Republic of China nor violates State sovereignty, security and social and public interests of the country, recognize the validity of the judgment or written order and, if requested, issue a writ of execution to enforce it in accordance with the relevant provisions of this Law; if the application or request contradicts the basic principles of the law of the People’s Republic of China or violates State sovereignty, security and socio-public interests of the country, the people’s court should not recognize and enforce it.”

มองจีน - มองอาเซียน หากย้อนกลับมาพิจารณาในอาเซียน คงต้องยอมรับว่าสิงคโปร์เป็นประเทศชั้นนำในเรื่องการเงินและการค้าระหว่างประเทศของภูมิภาค ด้วยเหตุนี้การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญา โดยองค์กรระงับข้อพิพาททางเลือกอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากลอย่าง Singapore International Arbitration Centre (SIAC) จึงมีความโดดเด่นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 และ Singapore Mediation Centre (SMC) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1997 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าท้ายที่สุดสิงคโปร์ก็ย้อนกลับมาให้ความสำคัญกับองค์การตุลาการด้วยการยกระดับศาลภายในเพื่อให้เป็นศาลการค้าระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นความเป็น Business-friendly legal system ปัจจุบันศาลการค้าระหว่างประเทศของสิงคโปร์ (Singapore International Commercial Court: SICC) เป็นองค์กรตุลาการที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากรัฐบาลสิงคโปร์ได้พยายามดึงดูดนักลงทุนและนักธุรกิจต่างด้าวที่อาจจะมีข้อขัดข้องกับการระงับข้อพิพาททางเลือก ให้นำข้อพิพาทไปฟ้องต่อ SICC โดยพยายามทุกทางในการอำนวยความสะดวก อาทิ ทำความตกลงระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีกับรัฐอื่นๆ ในเรื่องการบังคับตามคำพิพากษาเกี่ยวกับหนี้เงิน²² ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรับประกันว่าคำพิพากษาของ SICC สามารถนำไปขอบังคับในรัฐเหล่านั้นได้โดยง่าย อีกทั้งในปี ค.ศ. 2016 สิงคโปร์ได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยข้อตกลงเลือกศาล ค.ศ. 2005 (Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements (มีผลใช้บังคับเมื่อปี ค.ศ. 2015) ยิ่งทำให้การเคลื่อนย้ายของคำพิพากษาศาลสิงคโปร์เพื่อไปบังคับในรัฐสมาชิกอื่นเป็นไปได้โดยง่าย ลดขั้นตอนและประหยัดค่าใช้จ่ายของคู่ความฝ่ายชนะคดีได้มาก เช่นนี้ย่อมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการต่างชาติว่าหากต้องการบังคับตามคำพิพากษาในประเทศเหล่านั้น ก็สมควรจะนำข้อพิพาทไปฟ้องที่ศาลการค้าระหว่างประเทศของสิงคโปร์ ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการกำหนดข้อตกลงเลือกศาลสิงคโปร์ให้เป็น Exclusive jurisdiction

ในส่วนของประเทศจีนนั้น ในปี ค.ศ. 2018 รัฐบาลสนับสนุนให้ก่อตั้งศาลการค้าระหว่างประเทศ (China International Commercial Court: CICC) 2 แห่ง ตั้งอยู่ที่เมืองซีอานและเมืองเซินเจิ้น มีเขตอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีการค้าระหว่างประเทศและการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในคดีการค้าระหว่างประเทศ ความพิเศษของคำพิพากษาของศาลการค้าระหว่างประเทศนี้คือ เป็นคำพิพากษาถึงที่สุด (Final judgment) หากพิจารณาในเรื่องของสถาบันระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศในจีนจะเห็นได้ชัดเจนว่าล้าหลังกว่าสิงคโปร์และไทย แต่ในแง่มุมมองของศาลจีนที่เริ่มเปิดกว้างยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศให้มากขึ้นในแต่ละปี ก็คงต้องยอมรับเช่นกันว่าจีนก้าวหน้ากว่าไทยในเรื่องนี้ ส่วนในเรื่องของการยอมรับ “ข้อตกลงเลือกศาล” ประเทศจีนลงนามในอนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยข้อตกลงเลือกศาล ค.ศ. 2005 แล้ว เมื่อปี ค.ศ. 2017 แต่ยังมีไม่ได้ให้สัตยาบัน อาจกล่าวได้ว่าเมื่อประเทศจีนตัดสินใจเข้าเป็นภาคีของ HCCH และยังสามารถลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าวซึ่งเป็นการสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ ศาลจีนน่าจะไม่มีปฏิเสธข้อตกลงเลือกศาลต่างประเทศ และอาจจะเดินตามรูปแบบของข้อตกลงเลือกศาลดังเช่น

²² ได้แก่ เมียนมา จีน เบลารุส ติมอร์ เลสเต ออสเตรเลีย (Commercial Court) อาหรับเอมิเรตส์ (Global Market Courts ของ อาบูดาบี และ International Financial Centre Courts ของดูไบ)

ประเทศตะวันตก ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเฮกกว่าด้วยข้อตกลงเลือกศาลฯ แต่อย่างใด

นอกเหนือไปจากอนุสัญญากรุงเฮกกว่าด้วยข้อตกลงเลือกศาลฯ แล้ว ยังมีอนุสัญญากรุงเฮกที่น่าสนใจอีกฉบับ ได้แก่ Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters ซึ่งเป็นเรื่องของการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาคดีแพ่งและพาณิชย์โดยตรง แต่ปัจจุบันทั้งสิงคโปร์และจีนยังมิได้ลงนามในอนุสัญญานี้ แน่หน่อนว่าการเป็นสมาชิกในอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับนี้ย่อมทำให้การเคลื่อนย้ายของคำพิพากษาเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็ว มีขั้นตอนน้อยลง มีความแน่นอนในการที่ศาลของรัฐสมาชิกจะยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาที่มาจากศาลของรัฐสมาชิกด้วยกันมากขึ้น แต่ประเทศต่างๆ ย่อมต้องศึกษาอย่างรอบคอบเช่นกันว่าจะเกิดผลดีมาน้อยเพียงใด

2. ความส่งท้าย

ในปี ค.ศ. 2021 ขณะที่กำลังเขียนบทความนี้ สังเกตได้ว่ารัฐบาลจีนเริ่มปฏิวัติในเรื่องต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดยืนว่าตนเป็นประเทศสังคมนิยมและไม่ฝักใฝ่ทุนนิยมแบบอเมริกัน เป็นต้นว่า ปฏิวัติวงการการศึกษา เลิกสถาบันกวดวิชา ควบคุมการเข้าถึงเกมออนไลน์ ปฏิวัติวัฒนธรรม ปฏิวัติวงการบันเทิง จำกัดจำนวนการซื้อขายผ่าน Live streaming ยกเลิกการจัดอันดับนักแสดง และอื่นๆ อีกหลายประการ ผู้เขียนใช้คำว่า “ปฏิวัติ” (Revolution) เพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในเวลาอันรวดเร็วเพียงไม่กี่วัน หรือบางกรณีไม่กี่สัปดาห์ จึงห่างไกลจากการปฏิรูป (Reform) ที่มักจะใช้กับการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป เมื่อต้องประสบกับเรื่องที่กำลังกล่าวมา นักลงทุนต่างชาติ หรือนักธุรกิจคู่ค้าของจีน รวมถึงลูกค้ารายย่อยจากการซื้อขายสินค้าและบริการออนไลน์ที่ทำสัญญาทางพาณิชย์กับจีนอาจต้องใช้ความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น เพราะไม่แน่ว่าธุรกิจหรือสัญญาดังกล่าวจะได้รับผลกระทบจากการปฏิวัตินี้ดังกล่าวรุนแรงเพียงใด แต่หากเกิดคดีขึ้นสู่ศาลแล้วต่อมาต้องนำคำพิพากษาดังกล่าวไปบังคับในจีน อาจจะเป็นเรื่องยากหากเป็นคำพิพากษาที่มาจากประเทศที่ไม่เคยรับรองหรือบังคับตามคำพิพากษาจีนให้ก่อน กรณีของประเทศไทยคงต้องรอดูต่อไปว่าศาลไทยจะยอมรับหรือบังคับตามคำพิพากษาของศาลจีนให้บ้างหรือไม่ หรือไม่เช่นนั้นหากพิจารณาแล้วมีแนวโน้มว่าภาคเอกชนไทยและจีนจะมีมูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี รัฐก็สมควรที่จะพิจารณาความเป็นไปได้ในการทำความตกลงระหว่างประเทศแบบทวิภาคีในเรื่องการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักธุรกิจและนักลงทุนในคดีพาณิชย์ รวมถึงประชาชนทั่วไปในกรณีที่เป็นคดีแพ่ง

บรรณานุกรม

คำพิพากษา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 951/2539

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3537/2546

คำพิพากษาต่างประเทศ

Court of Appeal of Berlin, 18 May 2006, German Zublin International Co., Ltd vs Wuxi Walker
General Engineering Rubber Co. Ltd, document no. 20 S ch 13/04

Hubei Gezhouba Sanlian Industrial Co. Ltd. vs Robinson Helicopter Co., Inc., 2009 WL 2190187
(C.D.Cal. 22 July 2009) (No. 2:06-CV-01798-FMCSX)

Hubei Gezhouba Sanlian Indus., Co., Ltd. vs Robinson Helicopter Co., Inc., 425 Fed. Appx. 580
(9th Cir. (Cal.) 29 March 2011).

เอกสารต่างประเทศ

Yormick Jon, “*Enforcing Chinese Judgments in U.S. Courts Now a Reality*”, available on
<https://yormicklaw.com/enforcing-chinese-judgments-u-s-courts-now-reality/>

Zhang Wenliang, “Sino-Foreign Recognition and Enforcement of Judgments : A Promising
“Follow-Suit” Model ?”, *Chinese Journal of International Law*, 16(3), September 2017